

Олексієнко Т. О.,

*здобувач ступеня вищої освіти магістр
за спеціальністю «Право» Інституту
кримінально-виконавчої служби*

Науковий керівник:

Микитась І. М.,

*кандидат юридичних наук, начальник
кафедри кримінології і кримінально-
виконавчого права Інституту
кримінально-виконавчої служби*

ПРАВОВИЙ СТАТУС ЖІНОК, ЗАСУДЖЕНИХ ДО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

Як далеку перспективу використання принципу верховенства права в дослідженні правового статусу засуджених до позбавлення волі слід розглядати можливість передачі владних повноважень обласним громадським організаціям для впровадження конкретних прав і обов'язків засудженим до позбавлення волі, виходячи з необхідності правового регулювання режиму в регіональних кримінально-виконавчих установах. Найближчою перспективою використання принципу верховенства права при дослідженні і реалізації правового статусу засуджених до позбавлення волі повинно бути упровадження в практику створення громадських організацій з повноваженнями здійснення громадського контролю за діяльністю адміністрації виправних і виховних колоній.

Обрання такого виду покарання, як позбавлення волі на певний строк, задля дослідження мети виправлення засуджених жінок, обумовлено тим, що цей вид покарання відзначається високим рівнем репресивності і, як свідчать численні дослідження вітчизняних та іноземних науковців, найбільш пов'язаний із негативними для особи наслідками.

Важливим елементом ресоціалізації засудженої жінки є комплексна програма підготовки до життя на волі. Складовими такої програми є: підготовка до звільнення; 2) урахування психологічних особливостей особистості засудженої; 3) побудова позитивних моделей вирішення соціальних проблем після звільнення; 4) одержати спеціальності; 5) збереження здоров'я завдяки профілактичним заходам.

Необхідно осмислити виправлення жінок як комплексне явище, аналіз якого не може зосередитись лише на кримінально-правових чи кримінологічних, або ж тільки кримінально-виконавчих аспектах цієї проблеми. Основні права засуджених чітко регламентовані Кримінально-виконавчим кодексом України.

В сфері соціально-економічних прав, на засуджених розповсюджуються право на працю, освіту, охорону здоров'я, право на державне пенсійне забезпечення за віком, по інвалідності, у зв'язку із втратою годувальника та і в інших випадках, передбачених законом, на користування досягненнями культури, на наукову та технічну творчість, на відпочинок і інші. Разом з тим, більшість з цих прав у зв'язку з відбуванням покарання у виді позбавлення волі в певній мірі зазнають певних змін та обмежень.

Засуджені до позбавлення волі, як і громадяни України, не позбавлені права на працю, яке закріплене у статті 43 Конституції, але внаслідок відбування покарання у виді позбавлення волі, це право засуджених в певній мірі змінюється та обмежується. Засуджені обмежені у виборі виду праці.

Зокрема у ч. 1 ст. 118 КВК України закріплена норма, відповідно до якої засудженні до позбавлення волі повинні працювати в місцях і на роботах, які визначаються адміністрацією колонії, і залучаються до суспільно-корисної праці з урахуванням наявних виробничих потужностей, зважаючи при цьому на стать, вік, працездатність, стан здоров'я і спеціальність.

Відповідно до ч. 2 ст. 118 КВК України жінкам – понад п'ятдесят п'ять років, інвалідам першої та другої груп, хворим на активну форму туберкульозу, жінкам з вагітністю понад чотири місяці, жінкам, які мають дітей у будинках дитини при виправних колоніях, дозволяється працювати за їхнім бажанням з урахуванням висновку лікарської комісії колонії.

Право на освіту, передбачене статтею 53 Конституції, стосовно засуджених реалізується через норми ст. ст. 125–126 КВК України. Засудженим, які бажають підвищувати свій загальноосвітній рівень, незалежно від віку створюються умови для самоосвіти, надається можливість навчання в загальноосвітніх навчальних закладах колоній, які створюються місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

На засуджених поширюються права, передбачені ст. 38 Конституції, – брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, обирати та бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

На засуджених поширюється право на свободу світогляду і віросповідання, передбачене статтею 35 Конституції, яке реалізується через норми ст. 128 КВК України. У колоніях здійснення свободи сповідувати будь-яку релігію або виражати переконання, пов'язані із ставленням до релігії, підлягає лише тим обмеженням, які необхідні для забезпечення ізоляції, громадської безпеки і встановлені КВК України.

Отже, слід мати на увазі, що ч. 2 ст. 107 КВК України передбачає, надання засудженим й інших прав, реалізація яких не суперечить меті покарання, порядку і умовам виконання та відбування покарання.

Спеціальні обов'язки та права засуджених до позбавлення волі закріплені також у Правилах внутрішнього розпорядку установ виконання покарань, які затверджені наказом Міністерства юстиції N 2823/5 від 28.08.2018. Перелік прав і обов'язків засуджених до позбавлення волі, який закріплений у Правилах, є більш ширшим за той, що передбачає КВК України. Це пояснюється тим, що у Правилах права і обов'язки засуджених до позбавлення волі більш конкретизуються, виходячи із необхідності забезпечення режимних вимог, встановлених для даного виду покарання.

Ортинський В. Л.,
директор інституту права та
психології НУ «Львівська політехніка»,
доктор юридичних наук, професор
Колб С. О.,
кандидат юридичних наук,
юрисконсульт АО «Бона Фіде»

ПРОФІЛАКТИКА ЗАХИСТУ У МЕХАНІЗМІ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ

Свій ефект та відповідні результати у змісті кримінологічної профілактики, як показують результати запобігання злочинам, мають також заходи профілактики захисту, яку розглядають як сукупність заходів що здійснюються з метою ліквідації умов, які сприяють виникненню злочинних проявів, та (опосередковано) антигромадських поглядів [1, с. 3-29]. При цьому, на відміну від профілактики усунення чи обмеження, профілактика захисту має на меті створення достатнього захисту і безпеки людей та речей, а також зовнішні перешкоди на шляху посягання на суспільні цінності [1, с. 29]. До об'єктів профілактичного захисту відносяться: а) з одного боку, засоби захисту та збереження держаного та приватного майна; засоби особистого захисту (зброя; спеціальний одяг; технічні пристрої; новітні технології тощо); б) з другого боку, правосвідомість потенційних злочинців [1, с. 29].

Як слушно зауважив з цього приводу В. В. Голіна, форми реалізації заходів профілактики захисту відомі та широко використовуються практично з давніх-давен (віконні ґрати; металеві двері; хитромудрі замки; прилади спостереження; т. ін.) [1, с. 29]. Але головне, на переконання даного кримінолога, не в цьому: